

A legrégebb magyar történelem nyomában

A társadalmi fejlettség szintjétől függően valamilyen formában minden nép magyarázatot keresett és keres saját eredetére, kialakulásának mozzanataira. A mondák csodás eseményekkel magyarázták a nép születését. A mesék világának motívumai már nem meggyőzőek a fejlődés gondolkodás számára. Julianus barát 1235-ben négy társával a magyarok vándorlása során leszakadt csoportok és az őshaza keresésére indult, ő már saját tapasztalatain keresztül akart meggyőződni a szájról szájra szálló történetek igazságáról. Őshazát kereső utazása közben fedezte fel Európa számára a tibeti kultúrát, a XIX. század első felében Kőrösi Csoma Sándor. Ma az őstörténet kutatása a társadalomtudományok fontos része.

Milyen módszerekkel dolgozik ez a tudományág napjainkban? — kérdeztük dr. Róna-Tas András professzort, a JATE altajisztikai csoportjának vezetőjét a Kőrösi Csoma Társaság szegedi tagozatának elnökét.

A főbb módszerek közül azt emelném ki, ami ennek a szakágnak mindig a sajátossága volt, de egyre jobban előtérbe kerül: a különböző tudományok szoros együttműködését. Itt szükség van a nyelvészetre, a régészetre, a néprajzra, az írott források számos nyelvénél az ismeretere, a fizikai antropológiára, de a természettudományokra is. Ma már csak olyan tudományos eredményeket lehet a nemzetközi tudomány — hangsúlyozni — szeretném, hogy a magyar őstörténet nemzetközi tudomány — asztalára letenni, amelyek minden tudomány módszertani elvárásait kielégítik.

Több írott forrásban jelennek meg a vándorló magyarok. Ezeket a forrásokat Európa és Ázsia más városában őrzik. Hozzáférhető-e ezek a források a magyar kutatók számára?

A magyar őstörténettel kapcsolatos írott források általában hozzáférhetőek abban az értelemben, hogy kézbe tudják venni őket vagy a belőlük készült jó könyvkiadásokat. A hozzáférhetőséggel kapcsolatban más vonatkozásban merülnek fel

nehézségek. Ezek a források olyan nyelveken íródtak, amelyeknek a kutatása Magyarországon nem minden esetben megoldott. Gondoljunk arra, hogy a források közt arab, ószír, örmény, grúz, kínai, perzsa, tibeti és egyéb nyelvű írások vannak. E nyelvekben megfelelő jártassággal rendelkező szakemberekkel kell dolgoznunk, és ez az igazi nehézség.

Milyen fontosabb eredményeket ért el a magyar őstörténet a közelmúltban?

Az elmúlt években a kutatások csomópontjai a következők voltak: Újra vizsgáltuk a finnugorság ősi lakóhelyének kérdését, ebben a hatalmas régészeti kutatások eredményeként ma jóval többet tudunk, mint két évtizeddel ezelőtt. Lényegesen többet tudunk a korai korszakok gazdaságtörténetéről. Az utóbbi időben a figyelem a magyarság honfoglalás előtti történetére, az V–X. századra irányul, ebben a körben is különösen a török népekkel való kapcsolatra. Itt is jelentős gazdaságtörténeti, politikai és társadalmi történeti eredmények születtek, de néptörténeti szempontból is tudunk új dolgokat mondani. Az új eredmények között említhetjük a kalandozások korára vonatkozó spanyolországi forrás felfedezését, de szinte állandóan kerülnek elő új források a korábbi korszakokra vonatkozóan is.

Az őstörténet kutatásával történeti elméletek publikálásával sokan foglalkoznak idehaza és külföldön. Milyen a kutatók közti együttműködés?

Sajnos, azt kell mondanom, hogy a dilettantizmus is nemzetközi. Dilettánsokat találunk nyugaton, a szomszéd országokban, de idehaza is. Nyilvánvaló, hogy velük nem tudunk együttműködni. De mindenütt vannak olyanok, akik a szakma szabályai szerint, tudományos módszerekkel dolgoznak, az ilyen kutatókkal kitűnő az együttműködésünk.

Mi az oka, hogy az őstörténet feltárása szinte vonzza a dilettánsokat?

A magyar őstörténet kutatása nehéz tudományos

feladat. Mindenütt, ahol tudományosan nehezen megoldható feladatok vannak, ott a könnyű megoldást kereső, felületen nézeteknek mindig könnyebb a helyzete. Ez így van a természettudományoknál is.

Milyen az érdeklődés az őstörténet eredményei iránt a nem szakmabeliek részéről?

A magyar őstörténet iránt hallatlanul nagy az érdeklődés. Ennek nagyon sok oka van. Ezek között szerepel az, hogy a nemzeti sajátosságaink kutatása közben az egyik tényező a magyar nemzet eredete és összetevői. Az érdeklődés fokozódása természetesen összefügg a más korszakok iránti kíváncsisággal is.

Szegeden február eleje óta tart egy előadásorozat A magyar őstörténet keleti szálai címmel. A sorozat előző szervezője a Kőrösi Csoma Társaság őstörténeti munkaközössége és szegedi tagozata. Kérem, megadja-e olvasóinknak a Társaságot!

A Kőrösi Csoma Társaság története még az I. világháború előtti évekre nyúlik vissza. Ekkor néhány magyar tudós felismerte, hogy az orosz tudósokkal való kapcsolat elengedhetetlen a magyar őstörténet kutatás számára. Ez a kis társaság az akkori jelentős orosz tudósokkal való kapcsolattalra szervezett egy kis kör, és kiadott egy világhírű folyóiratot: a Keleti Szemlét. Ehhez a maghoz mások is csatlakoztak, és a Kőrösi Csoma Társaság 1920-ban jött létre. A II. világháború után rövid ideig szünetelt a társaság tevékenysége, majd Ligeti Lajos szervezésében, vezetésével új alakult. Ma is a legfontosabb feladatának a magyarság keleti kapcsolatainak, a keleti népek kultúrájának ismertetését tartja. Jelenleg budapesti székhellyel és körülbelül ötszáz taggal működik a Társaság. Más városokban is tevékenykednek baráti körök. Egyetlen vidéki tagozat van, Szegeden. A szegedi tagozat is már több mint száztagú, de ennél jóval nagyobb az érdeklődők köre.

Böle István

Motiváció és hatékonyság

Az UNESCO néhány évvel ezelőt nagyszabású kutatási programba kezdett: kutatóegységek hatékonyságának értékelésére kerestek megfelelő módszert. Az adatokról, az azon végzett kutatásairól Haraszthy Ágnes szociológus tájékoztatta az MTI munkatársát.

A nemzetközi kutatómunkában 6 ország vett részt. Magyarország mellett Ausztria, Belgium, Finnország, Lengyelország és Svédország.

Magyarországon a biológia és az ehhez kapcsolódó agrár- és orvostudományi, valamint gyógyszerészeti tudományterületek kerültek be a felmérés körébe. A kutatás az ott dolgozók és külső értékelők válaszainak elemzésén alapult.

A magyarországi tapasztalatokról megállapítható: a vizsgált kutatócsoportok viszonylag összeszokottabb, több éve együtt dolgozó kutatókból állnak: a vezetőik és beosztott kutatók beosztási és befolyásolási lehetőségei között minőségi különbségek vannak: a feladatok megválasztásában csekély a kutatócsoportok önállósága. A különböző társadalmi rendszerektől, kutatási céloktól és egyebektől függetlenül a kutatócsoportok tagjai korukat és iskolázottságukat, tapasztalataikat, valamint a munkamegosztásokat is figyelembe véve mind a hat országban hasonlóak. A kutatással és fejlesztéssel összefüggő adminisztratív rugalmasság — a határozathozatal kérsége és a határozatok végrehajtása — Magyarországon a vizsgált országokhoz hasonló.

Az eredmények elemzése szerint: a kutatócsoportokban a hatékonyságot befolyásoló tényezők közül a legáltalánosabbnak az egyének tudományos lelkesedését, erkölcsét és a munkával való azonosulását jelentő úgynevezett „kutatási motiváció” mutatkozik. A kutatókat inspirálja eredményeik gyakorlati hasznosítása is.

Drágakövek

Könyvismertetés

A drágakövek, a természet fénysemű csodái szépségük, nagy fénytörő és színészóró képességükkel fogva nagybecsült értékek. Legnagyobb értéket köztük a gyémánt, a smaragd, a rubin és a zafir képvisel, de drágakövek számít a krizoberill, a topáz, az akvamarin, a spinell, a cirkon, a krizolit, a nemessturmalin, a nemeskvarc, a gránit, a türkiz, a nemesopál és a holdkő is.

Közel 50 éve (1935-ben) jelent meg dr. Koch Sándor, ma már nyugalmazott egyetemi tanár, és szerzőtársa Vendl Mária könyve a drágakövekről mintegy félezer oldalal, 18 melléklettel. Így hát időszerűnek számít Oberfrank Ferenc és Rékai Jenő munkája a drágakövekről, amely a Műszaki Könyvkiadónál nemrégiben látott napvilágot. A most megjelent könyvből szisztematikus ismeretanyagot kapunk napjaink drágakőtudományáról, drágakőiparáról és drágakőkereskedelméről.

Az Oberfrank—Rékai szerzőpáros könyve átfogóan öleli fel a drágakövek világát. Ismertetik a drágakövek történetét, az általános tulajdonságokat, a lelőhelyeket (Dél- és Közép-Afrika, India, Brazília, Kolumbia és a Szovjetunió), osztályozásukat és a drágakő-kereskedelmet. Foglalkoznak a szerzők a szintetikus drágakövekkel, a leghíresebb kövek történetével, részletesen ismertetik az egyes fajtákat, ezek vizsgálati módját. Megtudhatjuk a könyvből, hogy a rubin vörös, a smaragd zöld színet kevés krom, a zafir kékeszöld és titán, a spinell vöröseszöld és vanádium adja, igen finom ásványzárnyaiából adódnak. E részletes fejezet után tárgyalják a drágakőutánzatokat, és megismerhetjük Magyarországi drágakőásványait is. A hazai vonatkozások eléggé szük-

szavúak, az ékszerekben, ipari eszközökben való felhasználásuk is többet érdekelhet volna.

Mindezek ellenére hű áttekintést kapunk az egyiptomiak drágakőművészetéről, a görögök munkásságáról, Nagy Sándor hadjáratai drágakőkövetítéséről, a németalföldi gyémántcsiszoló mesterségről, a reneszánsz ötvösművészet alkotásairól, a barokkcsodákról. És ki hné, hogy már a 18. század leg- elején alkalmazták a drágaköveket órák csapágyaként? Kifogástalan mesterséges rubint először 1902-ben Verneuil állított elő. Az ipari drágakőgyártásnak ma is az ő eljárása az alapja. A drágakövek súlyát karátja mérik, egy karát 0,2 gramm. Érdemes megjegyezni, hogy hevítéssel és különböző sugárzással a drágakövek színe megváltoztatható. Az ametiszt ibolya színe hevítéssel maradandóan sárgába megy át. A röntgensugárzás a megsárgított ametisztet ismét ibolyává változtatja. Hasonló színváltoztatások érhetők el rádiumsugárzással is.

Ami drága, azt a kufár lelkű kereskedők hamisítják. A hamisítványok természetes drágakövekből mesterséges beavatkozással készülnek, vagy más drágakövekkel, esetleg üveggel kombinálva, drága pénzen kerülnek forgalomba. Idetartoznak a dublettek (kettőskövek) és a triplettek (hármaskövek). Az olcsó drágakőutánzatok viszont mindig üvegből készülnek.

A könyv utolsó fejezetében a drágakövek megmunkálását ismerhetjük meg, majd a neves drágakő-talizmánokról (bűvös erejű tárgy) olvashatunk. A könyvet a drágakövekről készült színes műmellékletek egészítik ki, sajnos eléggé irás- szegényen.

Bátyai Jenő

Kísérletek Pécsen

Kábeltelevízió

A Baranyai Művelődésben — ebben az elegánsan tipografizált és nem csak „vidéki” mércével mérten kitűnően szerkesztett folyóiratban — cikk jelent meg **Békés Sándor és Füzes János** tollából a pécsi kábeltelevíziós kísérletekről. Az újabb médiumok iránt érdeklődők körében ismert fogalom technikai lényegéről csupán annyit, hogy a lakótelepeken alkalmazott ún. nagyközösségi antennarendszerek alkalmasak arra, hogy a központi tévéadó műsorának sugárzásán túl helyben felvevő, helyben szerkesztett programokat is közvetítsenek.

A dél-dunántúli fővárosban 1979. április 2-án 7320 lakásban nézhetők az SZMT Tanácsköztársasági Kupa női labdarúgó-mérkőzéseket. Ezt — az első kísérletet — hamarosan újabb követte, amelyben már nagyobb műfaji változatosság és sokféle technika szerepelt. A város vezetői — a Dunántúli Napló szerint — elégedettek voltak a látottakkal. A „hírveték” működésére a legutóbbi választásokat megelőzően is sor került, amikor Kire szavazunk? címmel közvetítettek stúdióbeszélgetést.

A közelmúltban az MTV Elnöksége hozzájárult, hogy a Pécsi Körzeti Stúdió, a pécsi rádió, sajtó munkatársaival, társadalmi szerveze-

tekkel, lelkes amatőrökkel szövetkezve megtervezze és útjára indítsa a Pécsi Kábeltelevízió rendszeres adását. A folyamatos munka ideális színhelyül a Ltv Kertváros kínálkozott. Itt, a Nevelési Központban levő korszerű stúdió rendelkezik a szükséges tárgyi feltételekkel, de a legkorszerűbb közösségfejlesztési és nevelési elvekre épülő művelődési intézmény szakember-gárdája is értékes segítséget jelent. A létrejött előkészítő bizottság véleménye szerint a rendszeres adások célja az informálás, a szolgáltatás, fő- főképpen ismeretterjesztés és szórakoztatás lehet. Érdemes végigtekinteni a heti két, két és fél órás program tervezetén: 1. Krépi szignál, 2. Műsorismertetés — műsorajánlat, 3. Hírek — tudósítások — különös tekintettel a hét vége eseményeire, 4. 04—05—07, 5. Hivatalos közlemények, 6. Meteorológiai előzetes, 7. Ott voltunk... Sportösszefoglaló, 8. Vízum, DEDÁSZ, Gázmű, Hőszolgáltató, 9. Fórum — várospolitikai, 10. Egészségügyi felvilágosítás, 11. Szabad idő — mozi, színház előzetes, 12. Amatőr film, videó fórum, 13. Szabad idő — szabás-varrás, főzőcske stb., 14. Fiataloknak, 15. Idősebbeknek, 16. Iskolai programok szülő- nek, gyerekeknek, 17. A Pécsi Körzeti Stúdió és a Pé-

csi Rádió előzetese, 18. Ajánlat a Magyar Televízió műsorából, 19. Nyelvtanfolyamok.

A tervék szerint a mutatványszámok már nyolcvanháromban láthatók, a rendszeres adás 1985-ben kezdődik. A közösségek élelétét foglalkozó szegedi közművelődési nyári egyetemen felmerült a helyi program megvalósításának igénye már 1979-ben, de a szavak nem követték tett. Időközben több dunántúli városban a part- és tömegszervezetek vezetésével határozott lépéseket tettek a közösségi (vagy kábel-) televíziós megteremtésére. Kecskemét pedig egy olyan kábelrendszer építésére szánta el magát, amely a telefonhálózat, a különböző távfogyasztás-mérések, az oda-vissza csatolás lehetőségét is magába foglalja.

A közelmúltban a Debreceni Akadémiai Bizottság rendezésében „Tömegkommunikáció és regionalitás” címmel kerekasztal-beszélgetésre került sor. A résztvevő szakemberek véleménye szerint a kábeltelevízió nem pótolhatja a valódi közéleti fórumokat. Azonban fontos segítséget nyújthat ahhoz, hogy a lakosok kellő informáltsággal, felelős polgárként vegyenek részt a város vagy városrész közös ügyeinek intézésében.

Eszik Zoltán

HAZASSÁG

Erdély János Sándor és Kendrey Beatrix Ildikó, Tenczer Ferenc és Brajkov Edit Zsuzsanna, Varga Jenő László és Tetlak Anna, Olajos Csongor Sándor és Beliczay Mária Éva, Somogyi István és Csongrádi Éva Katalin, Szabó János és Barócsi Anna Irén, Bóza Lajos István és Temesvári Anna, Gábor János és Kálmán Márta, Mátrai György és Hegedűs Edit, Murányi László Elek és Nagy Judit, Lovel Sándor és Németh Mária, Konkoly Ferenc és Cseh Erika, Herczeg Tibor és Dajka Éva Lenke, Beecik Rolf és dr. Márkus Marianna Anna, Maróthy Zoltán és Zembergy Ildikó, Oze János és Ocsai Agnes Margit házasságot kötöttek.

SZÜLETÉS

Süll Istvánnak és Jáger Sarrótnak Katalin, Csernovszky Kálmánnak és Eszenyi Anikónak Kálmán Gábor, Szabó Zoltánnak és Gál Rozáliának Zoltán, Révész Istvánnak és Szikora Mária Annának István Attila, dr. Sándor Csabának és Lovász Agnes Evának Csaba, Gazdag Bonaventúra Bélának és Varga Klárának Iлона, Hrk Pálnak és Radics Ibolyának Pál, Deli István Jánosnak és Kiss Magdolnának Dániel Attila, Vinyai Andrásnak és Radics Mária Annának Hajnalka, Putnok Péternek és Roekenstein Ilonának Bence, Kertész Gyulának és Tombácz Tündenek Anita, Várhalmi Józsefnek és Szekeres Viktoriának Tamás Gergely, Tanács Mihálynak és Tóth Erzsébetnek Erzsébet, Hódi Jánosnak és Frimond Margitnak Márta, Kispál Mihálynak és Farkas Katalinnak Gábor, Soós Pál Jánosnak és Zsolnai Gizella Magdolnának Péter Pál, Cizmás Józsefnek és Széll Mária Magdolnának Péter József, Bögöthy Árpád Sándornak és Császár Mária Annának Krisztina, Bernadett, Lestár Mihály-

Családi események

nak és Varga Rózsának Andrea Rozsa, Szabó Árpádnak és Nagy Erzsébetnek Attila, Búza Józsefnek és Abraham Gyöngyinek Mónika, Baranyi Józsefnek és Muci Anna Mária Annának Anna Szilvia, Kónya Bélának és Majó Mária Annának Béla Tamás, Kádár-Németh Lászlónak és Koszó Zsuzsanna Mária Annának Zsuzsanna, Nádas Józsefnek és Langó Gabriellának Natasa Gabriella, Kois Jánosnak és Csáki Katalinnak Judit Kata, Szirmai Sándornak és Varga Eszter Ibolyának Sándor Dániel, Kuczora Péternek és Lengyel Györgynek Gergely Akos, Molnár Ferencnek és Szöllösi Klára Erzsébetnek Ferenc, Palotás Lászlónak és Gárgyán Erikának Agnes, Vas Zoltán Antalnak és dr. Orosz Gabriella Klárának Gabriella Agnes, Németh Sándornak és Nagy Zsuzsannának Sándor Balázs, Baranyi Zoltánnak és Patai Etelkának Anikó, Bográd Imre Gyulának és György Etelkának Imre, Magyar Istvánnak és Szőji Ildikónak István, Kovács Pál Lászlónak és Spák Edit Veronikának Nóra Edit, Bencsik Tibor Sándornak és Gyurka Annának Anett Vanda, Orosz Bálintnak és Bóra Enikőnek Dániel, Pataki Ferencnek és Aradi Mária Annának Dániel, Bankhárd Sándornak és Papp Irén Juliannának Laura Eszter, Konfár Lászlónak és Nagy Klárának Attila Zoltán, Németh István Sándornak és Kiss Violetának István, dr. Pollák Richárdnak és Sipos Rózsa Teréziának Beatrix,

Garamvölgyi Tamás Sándornak és Urbanovich Ilonának Edina Dóra, Czírok Sándornak és Varga Veronika Mária Annának Szilvia, Bakos Mihálynak és Király Zsuzsannának Gábor, Konkoly Péternek és Balázs Judit Mária Annának Zsófia Judit, Pónai Tibor Bélának és Lukács Márta Mária Annának Edina Edit, Ambrusz Pálnak és Kovács Piroskának Pál nevű gyermekük született.

HALALOZÁS

Gyutay Tiborné Főrizs Ida, Balázs Pál, Domonkos Ferenc, Lajos Imréné Kucsera Rozália, dr. Weszelovszky Lászlóné Tölgvény Mária, Farkas Istvánné Roserberg Petronella, Gál Károly, dr. Balint Alajos, Pék József, Mihalecz Irén, Görbe Imre András, Nagy Györgyné Bodó Julianna, Erdélyi Zoltán Jánosné Trözi Zsuzsanna Irén, Rácz Istvánné Sisák Mária, Fekete László, Cseszák Mihályné Ugrénics Borbála, Kőszó Antalné Káival Rózsa, Fodor Istvánné Császár Mária, Vadaszán Szvetozár, Tandari Istvánné Nagygyörgy Rozália, Erdel Edéné Falaty Gizella, Martonos Ferenc, Acs János, Ravasz József, Pesti-Palócz Mihályné Tóth Mária, Homola Mihályné Bacsó Julianna, Hajdú Iréné Dombi Piroksa, Wolf Gyula, Dér Magdolna, Dóczy Istvánné Kovács Etelka, Dudás Géza, Papp Iláné Ferencz Margit, Kiss Iláné Naszacsóva Mária, Csik György, Végvári Istvánné Fischer Anna, Csányi Ferencné Brückler Mária, Almási Kálmánné Otlík Anna, Abraham Istvánné Pap Erzsébet, Sándor József, Strausz Ede, Apó Etelka, Szekeres János, Belbert Antalné Weisz Margit, Varga Ferencné Suhajda Agnes, Markos Istvánné Benedek Iлона, Baity Miklós, Bullás Károly, Kuruczai József, Komlódi Lászlóné Ludányi Julianna, Berta József, Ezsiás Mihály meghalt.